

Hallituksen esitys Eduskunnalle Eläkekassa Tuen Osuuskunta Eka-yhtymälle antaman lainan valtion takauksesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että Eduskunta päättäisi oikeuttaa valtioneuvoston antamaan Osuuskunta Eka-yhtymän Eläkekassa Tuessa olevan vastuuvajauksen vakauttamiseksi vastaavuuksia vaatimatta valtion omavelkaisen takauksen Eläkekassa Tuen Osuuskunta Eka-

yhtymälle vuonna 1994 antaman lainan enintään 140 255 000 markan määräisille suorituksille vuosina 1994—2003.

Esitys liittyy valtion kuluvan vuoden kolmanteen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

PERUSTELUT

1. Johdanto

Eläkekassa Tuen suurimmassa osakkaassa Osuuskunta Eka-yhtymässä (jäljempänä Eka) aloitettiin 22 päivänä lokakuuta 1993 yrityksen saneerausmenettely. Eläkekassan osakkaana Ekalla on rahastoimatonta eläkevastuuta eli vastuuvajasta kassassa.

Kassan vuotuinen kannatusmaksun tarve on maksettujen eläkkeiden eläkekassan osakkaan kustannettavan osuuden suuruinen.

Ekan saneerausohjelman laatineet selvittäjät katsovat, että Ekan vastuuvajaus eläkekassalle on saneerattavaa vastuuta. Ekan 22 päivänä elokuuta 1994 allekirjoitetussa saneerausohjelmaehdotuksessa ehdotetaan, että kaikkia saneerattavia vastuuta leikataan 71 %. Eläkekassan osakkaana olevan yrityksen vastuuvajauksen oikeudellinen asema yrityksen saneerausmenettelyssä on kuitenkin epäselvä. Vastuuvajauksen aseman lopullinen selvittäminen saattaa kestää useita vuosia. Tämän johdosta Eläkekassa Tuen toiminnan jatkuminen ja myös Tuen eläkeläisten eläkkeiden asema tulisi olemaan epävarma useiden vuosien ajan.

Jotta välttyttäisiin kassan purulta ja eläkkei-

den alentamiselta sekä eläkkeiden asemaan liittyvältä epävarmuudelta, on eläkekassan ja Ekan selvittäjien toimesta neuvoteltu Ekan saneerausmenettelyyn kiinteästi liittyvä ratkaisu, jossa Ekan muutoin selvittäjien leikattavaksi ehdottama vastuuvajaus Tuelle muutettaisiin vakautetuksi lainaksi eläkekassalta. Ratkaisussa valtio muiden Ekan päävelkojien ohella antaisi takauksen tälle vakautettavalle lainalle. Tuen eläkeläiset luopuisivat kassan eläkkeiden TEL-indeksikorotuksesta. Tällä Tuen eläkeläiset luopuisivat noin 50 miljoonan markan määräisistä tulevista indeksikorotuksista. Tämänhetkisten arvioiden mukaan kaikki päävelkojat joutuisivat maksamaan takaamansa määrän Eläkekassa Tuelle.

2. Eläkekassa Tuki

Lainsäädäntö

Eläkekassa Tuki on vakuutuskassalain (1164/92) alainen eläkekassa, joka on perustettu vuonna 1943 saman vuoden alusta voimaan tulleen avustuskassalain (471/42) nojalla. Viimeksi mainittu laki kumottiin vakuutuskassa-

lailla, joka tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993. Eläkekassa myöntää jäsenilleen lakisääteistä eläketurvaa täydentäviä lisäeläkkeitä.

Eläkekassan toimintapiirissä on seitsemän osakasta eli työnantajaa. Työsuhteessa olevia jäseniä on noin 800 ja eläkkeensaajia noin 6 500. Eläkekassa on suljettu vuonna 1974, minkä jälkeen kassaan ei ole otettu uusia jäseniä eikä osakkaita.

Kassan rahoitus perustuu jäsenten jäsenmaksuihin ja työnantajaosakkaiden kannatusmaksuihin. Jäsenmaksu määrätään siten, että se kattaa puolet sääntöjen mukaisesta eläketurvasta, mutta on enintään kolme prosenttia säännöissä määritellystä työansiosta. Osakkaat suorittavat vuosittain kannatusmaksuina määrän, joka tarvitaan osakkaiden kustannettavien eläkeosuuksien maksamiseen.

Eläkekassa Tuki on niin sanottu jakoperusteinen eläkekassa, jollaisia on voitu muodostaa vuoden 1942 avustuskassalain poikkeussäännöksen nojalla. Jakoperusteisessa eläkekassassa kertynyttä eläkevastuuta ei rahastoida kokonaan sitä mukaa kun eläkevastuuta syntyy, vaan osa eläkevastuusta on rahastoimatta ja se on kattamatta vastaavilla varoilla. Tältä osin eläketurva kustannetaan kannatusmaksuilla sitä mukaan kuin eläkkeitä maksetaan. Osakkaiden maksuvelvollisuuden täyttämisen vakuudeksi ovat kaikki osakkaat sitoutuneet sääntöjen vaatimaan yhteisvastuuseen toistensa puolesta, mikäli joku osakas ei suorita omaa maksuosuuttaan.

Eläkekassa Tuessa rahastointia ei kassaan kuuluvien työnantajaosakkaiden osalta ole suoritettu. Tämän vuoksi työnantajien ei ole tarvinnut suorittaa rahastoivan järjestelmän edellyttämää korkeampaa kannatusmaksua.

Osakas on vuosittain maksanut juoksevia eläkkeitä vastaavan määrän kannatusmaksua. Erotessaan kassasta osakkaan on sen sijaan maksettava eroamismaksu, joka vastaa rahastoimatta olevaa eläkevastuuta. Kassan jäsenten suorittamat jäsenmaksut rahastoidaan kokonaan. Kassan rahastot muodostuvat siis eronneiden osakkaiden eroamismaksuista ja jäsenten maksuista.

Suljetun jakokassan toimintaperiaatteen mukaisesti rahastoimaton eläkevastuu pienenee vuosittain maksettavalla kannatusmaksulla, mikä edellyttää jatkuvasti maksukykyistä kannatusmaksun suorittajaa. Eläkekassa Tuen toiminnan edellytyksenä on, että Osuuskunta

Eka-yhtymä maksaa sille kuuluvan kannatusmaksun eläkekassalle.

Osakkaat ja toiminta

Eläkekassan osakkaita ovat kassan voimassa olevien sääntöjen mukaisesti Osuuskunta Eka-yhtymä, Kustannusosakeyhtiö Tammi, Pitäjämäen Osuusuokala, Ava-Instituutin Kannatusyhdistys r.y. sekä Ekan omistuksessa olevat Tietorengas Oy ja Restel Oy sekä Tammen tytäryhtiö Kirjatukku Oy. Eläkekassan suurin osakas on Eka-yhtymä, joka meneillään olevan yrityssaneerauksen vuoksi ei voi hoitaa sitoumuksiaan.

Eläkekassa Tuki maksoi vuonna 1993 eläkkeitä yhteensä noin 89 miljoonaa markkaa. Eläkekassan rahastoitu eläkevastuu 31 päivänä joulukuuta 1993 oli 377,2 miljoonaa markkaa ja rahastoimaton eläkevastuu 298,5 miljoonaa markkaa. Rahastoimattomasta eläkevastuusta Ekan osuus oli 291,4 miljoonaa markkaa ja muu osa pienosakkaiden. Eläkeläisiä mainittuna ajankohtana oli noin 6 500, josta Ekan eläkeläisten määrä oli noin 4 000. Työsuhteessa olevia jäseniä kassassa oli noin 800.

3. Ekan yrityssaneerauksen vaikutusten arviointi

Yrityssaneerattavan Ekan selvittäjät katsovat, että Eläkekassa Tuen eläkesaatavat Ekalta ovat saneerattavaa vastuuta. Saneerausohjelmassa ehdotettiin alunperin, että saatavaa leikattaisiin 71 %. Tämä aiheuttaisi Tuen eläkeläisilleen maksamien eläkkeiden välitöntä saman suuruista alentamista.

Tuen eläkkeen pieneminen johtaisi eläkkeiden tarkistuksiin. Kassan selvityksen mukaan pääosa kassan eläkeläisistä kuuluu sellaisiin eläketuloryhmiin, joissa työeläkkeen pieneminen korvautuu suurelta osin kansaneläkkeen lisäosalla ja asumistuella. Jos siis Tuen eläkkeitä leikataan, siirtyy eläkekassan arvion mukaan leikattavista eläkkeistä huomattava osa julkisen sektorin maksettavaksi. Eläkekassa Tuen laskevien mukaan kansaneläkejärjestelmän perusteella maksettavien menojen lisääntymisen sekä verotulojen vähenemisen johdosta vaikutukset julkiselle sektorille tulisivat olemaan noin 130 miljoonaa markkaa eli 64 % leikatusta eläkkeistä.

Kassan sääntöjen edellyttämän yhteisvastuun

perusteella joutuvat kassan pienosakkaat maksamaaan puuttuvan osuuden Ekan kannatusmaksuista siinä tapauksessa, että Eka ei täytä sitoumuksiaan. Ekan suorituksen leikkaaminen aiheuttaisi kassan muiden osakkaiden konkurssin ja kassan purkamisen.

Kassan toiminnan turvaamiseksi ja eläkkeiden maksamiseksi on neuvoteltu ratkaisu, jonka mukaan Eka suorittaa vastuunsa pitkän määräajan kuluessa. Jotta kassa voisi jatkaa toimintaansa, tarvitaan järjestelyyn valtion ja Ekan neljän päärahoittajapankin takaus.

4. Ekan saneerausohjelmaehdotus

Tuen toiminnan ja eläkkeensaajien eläkkeiden turvaamisen järjestämisestä on sovittu saneerausohjelmaan liittyvässä 19 päivänä elokuuta 1994 Ekan velkojien allekirjoittamassa sopimuksessa. Sopimuksen mukaan Eka maksaa 29 prosenttia vastaavan osuuden vastuuvajauksesta eli 84,4 miljoonaa markkaa vuosina 1994—1997 neljänä yhtäsuurena 21,1 miljoonan markan maksusuorituksena. Niistä Tuen sääntöjen mukaisista kannatusmaksuista, joita edellä mainitut suoritukset eivät kata muodostetaan 181,9 miljoonan markan vakautettu laina. Lainaa on vakautettu siten, että lainan lyhennysten sekä kahdeksan prosentin koron maksu riippuu Ekan vakavaraisuudesta ja likviditeetistä.

Lainaa lyhennettäisiin sopimukseen sisältyvän lyhennysohjelman mukaisesti. Lyhennysohjelma on laadittu siten, että lainaa lyhennetään sitä mukaan kun eläkkeitä on maksettava. Tämä vastaa määrää, joka Ekan olisi voisittain kannatusmaksuina suoritettava kassalle.

Valtion ja Ekan päävelkojapankkien antama takaus olisi voimassa saneerausohjelman ajan vuosina 1994—2003. Takaus koskisi tuona aikana erääntyviä lyhennyksiä ja korkoja yhteensä enintään 194,2 miljoonan markan määrään saakka. Valtion osuus olisi enintään 140,3 miljoonaa markkaa ja päävelkojapankkien enintään 53,9 miljoonaa markkaa. Takaus olisi voimassa vain velallisen saneerausohjelman aikana. Se raukeaisi, mikäli Eka asetetaan konkurssiin.

Mikäli Eka asetettaisiin konkurssiin saneerausohjelmaehdotuksen hyväksymisen jälkeen, vastaavat takaaajat vastuusuuksien mukaisessa suhteessa ainoastaan siitä, että Eläkekassa Tuelle kertyy Ekan konkurssissa vähintään 21,1

miljoonaa markkaa vähennettynä määrällä, jonka Tuki on saanut taatun lainan lyhennys-suunnitelman mukaisina suorituksina. Tämä rahamäärä vastaisi Ekan selvittäjien ilmoituksen mukaan Eläkekassa Tuen laskennallista jako-osuutta Ekan konkurssissa.

Takaajien takauksen johdosta tekemiensä suoritusten perusteella saaman takautumisoi-keuden käyttäminen Ekaan nähden olisi mahdollista aikaisintaan 1 päivänä tammikuuta 2004. Ekan mahdollisessa konkurssitilanteessa regressioikeus tulisi kuitenkin voimaan välittömästi. Myös regressisaataville kertyisi korkoa velkakirjan lainaehdoissa sovitun kahdeksan prosentin korkokannan mukaan.

Sopimuksen mukaan Eka maksaisi lyhennyksiä Tuelle Ekan vahvistetun konsernitilin päätöksen ja tilinpäätöksen perusteella niiden osoittaman vapaan pääoman puitteissa, edellyttäen, ettei saneerausohjelmaehdotuksen mukaisten maksujen suorittaminen vaarantuisi. Jos Eka ei pysty maksamaan lyhennysohjelman mukaisia suorituksia, takaaajat maksavat erotuksen.

Toisin kuin muille Ekan päävelkojille, valtiolle ei ehdotetussa järjestelyssä tulisi vastavakuuksia. Valtion takaamalle määrälle ei saneerausohjelmaehdotusta vaarantamatta ole mahdollista saada vastavakuuksia. Lisäksi valtion mukaantulo järjestelyyn perustuu eläkekassan eläkkeiden turvaamista koskeviin sosiaalisiin syihin.

Taattavan lainan etuoikeus Ekan mahdollisessa purkautumisessa ja konkurssissa olisi muiden velkojien jälkeen, mutta ennen osuus-pääomaa. Suhteessa muihin saneerausohjel-massa vakautettuihin lainoihin taattava laina maksettaisiin muiden vakautettujen lainojen jälkeen.

Saneerausohjelmaan liittyvän sopimuksen mukainen järjestely tulee sopimuksen mukaan voimaan eduskunnan annettua suostumuksensa järjestelyn edellyttämälle valtioneuvostolle, Eläkekassa Tuen kassan kokouksen hyväksytyä järjestelyn sekä saneerausohjelman tultua vahvistetuksi. Eläkekassa Tuen kassan kokous on hyväksynyt järjestelyn 29 päivänä kesäkuuta 1994.

5. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Ekan arvioitu taloudellinen tilanne saneer-

rausohjelman voimassaoloaikana ei Ekan selvittäjien syyskuussa 1994 tekemän arvion mukaan todennäköisesti mahdollista taattavan lainan lyhennysuunnitelman mukaisia suorituksia. Valtion maksettavaksi todennäköisesti tulevat menot jakautuisivat Ekan selvittäjien arvion mukaan seuraavasti:

vuosi	milj. mk
1994	9,0
1995	8,2
1996	7,4
1997	6,7
1998	20,8
1999	19,9
2000	18,8
2001	17,7
2002	16,5
2003	15,4

Vuoden 1994 osalta maksu tulee selvittäjien mukaan realisoitumaan. Hallituksen esityksessä vuoden 1994 kolmanneksi lisätalousarvioksi (HE 220/1994 vp) ehdotetaan, että takauksesta aiheutuvat menot voitaisiin alkuvaiheessa maksaa valtion vuoden 1994 talousarvion momentin 28.87.89 (*Pankkitoiminnan tukeminen*) siirtomäärärahasta.

Saneerausohjelmaehdotuksen mukaan Ekan takaajat eivät peri antamistaan takauksista takausmaksuja tai -palkkioita.

Verrattaessa ehdotettua saneerausvaihtoehtoa Ekan konkurssivaihtoehtoon on valtion velkojaintressi Ekan saneerauksessa selvittäjien mukaan noin 400–500 miljoonaa markkaa suurempi konkurssissa. Lisäksi konkurssivaihtoehdossa merkitsisivät Ekan ja muiden Eläkekassa Tuen osakasyhtiöiden konkurssit työvoimahallinnolle välittömiä vähintään kymmenien miljoonien markkojen lisäkustannuksia palkkaturvan muodossa.

6. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä ja sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmistelun aikana on kuultu työministeriön, Eläkekassa Tuen sekä Ekan selvittäjien edustajia.

7. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Valtio on tullut Ekan velkojaksi lunastamal-

la osuuskuntaan tehdyt 1 252 miljoonan markan säästökassatalletukset tallettajien saamisen turvaamisesta säästökassatoimintaa harjoittavassa osuuskunnassa annetun lain (1361/93) nojalla. Valtion vuoden 1994 toisen lisätalousarvion (TA 6/94) momentin 28.87.89 (*Pankkitoiminnan tukeminen*) mukaan valtiovarainministeriöllä on oikeus hyväksyä yrityksen saneerauksesta annetun lain mukainen Ekan saneerausohjelma, jossa valtio luopuu syntyneestä 1 252,0 miljoonan markan määräisestä valtion saamisesta 635,0 miljoonan osalta. Valtiovarainministeriöllä on myös oikeus päättää saneerausohjelmaehdotuksen toteuttamiseksi tarpeellisista yksityisoikeudellista sopimuksista.

8. Ehdotettavat takausvaltuudet

Saneerausohjelmaehdotuksen mukaisella ratkaisulla pyritään Eläkekassa Tuen aseman turvaamiseen sekä eläkkeiden maksamiseen täysimääräisinä ja ajallaan. Saneerausohjelmaehdotuksella järjestetään velkojien asema saneerausmenettelyn ajaksi. Valtio on myös suurin velkoja Ekan saneerausmenettelyssä.

Otettaessa huomioon Tuen osakkaiden taloudellinen tilanne, ehdotuksella pyritään myös muihin vaihtoehtoihin verrattuna hallittuun ja valtionaloudellisesti edullisimpaan järjestelyyn. Ekan velkojat ovat saneerausohjelmaehdotukseen liittyvässä sopimuksessa sopineet edellä tarkoitetuista järjestelyistä. Allekirjoitettu sopimus sitoo valtiota sen jälkeen, kun eduskunta on myöntänyt valtioneuvostolle järjestelyyn edellyttämän takausvaltuuden. Ehdotettu takausvaltuus pohjautuu mainittuun sopimukseen ja Ekan saneerausohjelmaehdotukseen.

Edellä esitetyn johdosta esitetään, että valtion takaus voitaisiin antaa Eläkekassa Tuen Ekalle vuonna 1994 antaman lainan enintään 140 255 000 markan määräisten vuosina 1994–2003 tapahtuvien lyhennysten ja koronmaksun sekä muiden sovittujen ehtojen täyttämisen vakuudeksi.

Ekan käytettävissä oleva omaisuus sitoutuu saneerausohjelmaehdotuksen muiden järjestelyjen vakuudeksi. Myöskään muut järjestelyyn liittyvät tai niiden sijaan tulevat yhtiöt eivät voi antaa vastavakuuksia taattavalle lainalle. Tämän johdosta esitetään lisäksi, että takaus voitaisiin antaa vastavakuuksia vaatimatta.

Sen perusteella, mitä edellä on lausuttu, esitetään,

että Eduskunta päättäisi oikeuttaa valtioneuvoston tämän määräämillä ehdoilla antamaan vastavakuuksia vaatimatta valtion omavelkaisen takauksen Eläkekassa Tuen Osuuskunta Eka-yhtymälle

vuonna 1994 antaman lainan enintään 140 255 000 markan määräisten lyhennysten ja korkojen maksamisen ja muiden sovittujen ehtojen täyttämisen vakuudeksi vuosina 1994—2003.

Helsingissä 21 päivänä lokakuuta 1994

Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Ilkka Kanerva*

